

Oslo kommune
Friluftsetaten

Amfibier i Alnaparken

Amfibier i Alnaparken

Her finner du dammen

- ★ Dam
- Turvei
- Alna
- Grøntområde

Biologisk mangfold er jordens variasjon av livsformer – millioner av planter, dyr og mikroorganismer, deres arvestoffer og det kompliserte samspillet de er en del av (Direktoratet for naturforvaltning).

Dammer er svært viktig for å opprettholde det biologiske mangfoldet.

Dammer bidrar til et variert og artsrikt landskap. Da turveien ble bygget i Alnaparken i 1995, førte det til at et lite våtmarksområde ble demmet opp. Vann samlet seg – en dam ble til. Et fuktig sig og regnvann sikrer dammen vann gjennom sommeren. Den ligger på leirgrunn og er derfor ofte tilgrumset. Det finnes både amfibier, insekter og vannplanter i dammen. Folderen handler om to av amfibieartene – frosk og liten salamander.

Amfibiene er de eldste virveldyrene på land. De har utviklet seg gjennom de siste 400 millioner av år. Ordet amfibie betyr «med to liv» – ett på land og ett i vann. Som larver og rumpetroll lever amfibiene i vann og puster med gjeller. De voksne amfibiene har lunger og kan leve både på land og i vann. Amfibiene er vekselvarme d.v.s. at kroppstemperaturen veksler i takt med temperaturen i omgivelsene.

I Norge finnes seks amfibiarter:

liten salamander, stor salamander, spissnutfrosk, damfrosk, buttsnutfrosk (vanlig frosk) og padde.

Alle, med unntak av damfrosken, er funnet i Oslo kommune. De fire første er oppført på Direktoratet for naturforvaltning sin rødliste over truede og sårbare arter. Nedbygging, gjengroing, forurensing og utsetting av fisk er de største truslene mot amfibiene. Det er derfor viktig å ta vare på de små dammene, for å verne om amfibiene og deres leveområder.

Den nasjonale rødlista gir oversikt over truede og sårbare arter. En art som er *truet* står i fare for å dø ut i nærmeste fremtid. En art som er *sårbar* er i sterk tilbakegang. Les mer om rødlista på www.dirnat.no

Liten salamander

egg

larve

voksen hann

voksen hunn

Artsfakta

Egg: Eggene legges enkeltvis på blader til vannplanter. Bladene brettes rundt eggene for å beskytte mot fiender. Eggene har brunlig farge og er svært vanskelige å få øye på. Hunnen kan legge opptil 200 egg.

Larver: Larven har langstrakt kropp med tydelig hode og utvendige gjeller som små busker på hver side av hodet. Den blir 3-4 cm lang og er lysebrun.

Voksen: Liten salamander har en langstrakt kropp, kraftig hale og små bein. Den blir 7-9 cm lang og inntil 6-7 år gammel.

Næring: Liten salamander er et rovdyr. Den spiser mindre insekter, krepsdyr og mark.

Livssyklus

Vår: Parring og egglegging foregår i mai/juni. Da har hannen skiftet til en fargerik parringsdrakt med en sagtakket ryggkam. Larvene utvikles etter 2-3 uker.

Sommer / høst: Larvene lever i dammen om sommeren. Etter 2-3 måneder, d.v.s. fra slutten av juli til september, skjer forvandlingen (metamorfosen). I løpet av et par døgn skifter larvene fra å puste med gjeller til lunger. Voksne salamandere lever på land fra juni/juli. Om dagen hviler salamanderne i skjul på kjølige, mørke steder, mens i tussmørket og om natta jakter de på insekter.

Vinter: Liten salamander overvintrer på frostfrie steder, f.eks. i bakken, under døde trær eller stein.

En levende dam

Om våren finner du både egg, larver, rumpetroll og voksne amfibier i dammen. Du trenger håv, vannkar til å ha dyr og insekter i, lupe og håndbøker om planter og dyr for å gjøre en enkel damundersøkelse. Du kan også, uten å fange dyrene, se både frosk og liten salamander når de kommer opp til overflata for å snappe luft. Husk at både larver, rumpetroll og voksne dyr lett kan bli skadet ved fangst. Derfor er det viktig at dyrene studeres i et vannkar og etter kort tid settes tilbake i dammen. Kontakt gjerne fagfolk på forhånd for gode råd!

Vanlig frosk

© Ove Bergersen / Samfoto

egg

rumpetroll

voksen

?

Artsfakta

Egg: Eggene legges i klaser, som en gråhvit gelé med svarte prikker. I løpet av noen dager flyter de opp til vannoverflata. Klasene kan inneholde opptil 4000 egg.

Larver: Rumpetrollet har kraftig utviklet halebrem og er grå eller brunlig.

Voksen: Frosken kjennetegnes ved at huden er myk og fuktig i motsetning til paddas tørre og vortete hud. Bakbeina er lange og har svømmehud mellom tærne. Forbeina er mye kortere og uten svømmehud. Frosken kan bli opptil 10,5 cm lang og inntil 10 år gammel.

Næring: Frosken er et rovdyr. Den spiser insekter og snegler.

Livssyklus

Vår: Parring og egglegging foregår på grunne partier i april/mai. Rumpetrollene utvikles etter 1-3 uker. Når gytingen er over forlater hunnen dammen, mens hannen kan bli igjen og vente på en ny hunn.

Sommer / høst: Fra midten av juli og utover høsten forvandles rumpetrollene til små frosk. Frosken lever rett i nærheten av dammen hele livet.

Vinter: Frosk overvintrer f.eks. i rennende vann, dammer eller brønner. Overvintringsstedet må være frostfritt. Om vinteren tar frosken inn oksygen gjennom huden, og er i veldig liten aktivitet.

Insekter i dammer

Buksvømmer
Døgnflue
Ryggsvømmer
Vannedderkopp
Vannkalv
Vannløper
Virvlere
Vårflue
Øyestikker
(libeller og vannymfer)

Les mer om damunder-
søkelser på Nettsidene
til Nettverk for miljølære
(www.miljolare.no).

Nytt liv for dammen i Alnaparken

Det er naturlig at dammer gror igjen. Løvfall og plantevekst bidrar til gjengroing. For å opprettholde amfibienes leveområder må dammer skjøttes jevnlig. I november 2001 fjernet Friluftsetaten vegetasjon og gravde opp masser fra den nesten gjengrodde dammen. På land ble det lagt opp dødt trevirke, stein og jordmasser som sammen kan danne overvintringsområder for amfibiene. Tiltaket bidrar til å opprettholde amfibienes leveområder.

Litteratur

- Jonsson, B. & Johansson, A.S. 1992. Norges Dyr. Fiskene 1. J.W. Cappelens Forlag a.s.
- Lie, S. og Vedum, T.V. 2000. Dyr og planter i dammer. Felthåndbok for barn. H. Aschehoug & Co.
- Størset, L. 1995. Smådyr i ferskvann: en illustrert oversikt over de vanligste gruppene av virvelløse dyr og amfibier i ferskvann. Tapir.

Å bevare artenes leveområder er det viktigste tiltaket vi kan gjøre for å verne om dyr og planter.

Amfibier på nett

Norsk Zoologisk Forening www.zoologi.no
Norsk Feltherpetologisk Forum <http://home.c2i.net/nfhf>

Friluftsetaten

Pb. 4695, Nydalen
0405 OSLO
23 22 70 00
www.friluftsetaten.oslo.kommune.no

Friluftsetaten har ansvar for forvaltning og skjøtsel av kommunale naturområder i Oslo kommune. En viktig oppgave for etaten er å bevare og videreutvikle det biologiske mangfoldet i kommunen.